

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

■ Professie en Persoon

Indra Boedjarath, systeemtherapeut met een missie

‘Als meisje van acht werd ik door mijn ouders vanuit Suriname naar Nederland gestuurd omdat hier betere kansen waren om me te ontplooien’, vertelt Indra Boedjarath. Zij heeft deze opdracht waargemaakt. Indra Boedjarath is een bevlogen psychotherapeut met een eigen praktijk en verbonden aan Mikado, het landelijke kenniscentrum voor interculturele zorg. De verwevenheid van haar persoonlijke geschiedenis en haar professionele werkzaamheden maakt haar tot een ideale gesprekspartner voor een interview in de rubriek *Professie en Persoon*.

Indra Boedjarath is het jongste kind uit een Surinaams-Hindoestaans gezin met negen kinderen. Haar ouders hadden alleen lagere school en leefden aanvankelijk van de landbouw. Haar vader werkte zich op tot zakenman en was een soort dorpsoudeste in hun plaatselijke gemeenschap. Vóór de Surinaamse onafhankelijkheid maakte hij zich zorgen over de maatschappelijke onrust die dreigde te ontstaan en de onzekerheid over de toekomst van het land. De twee jongste dochters, waaronder dus Indra, zouden een beter leven tegemoet gaan in Nederland, waar ze opgroeiden bij een oudere broer en zus. Het belang dat in haar familie aan een goede opleiding werd gehecht, deed me denken aan een uitspraak die ik hoorde tijdens mijn opleiding multi-

culturele systeemtherapie, ‘Je diploma is je eerste man’ – een pleidooi om als vrouw je eigen inkomen te kunnen verwerven en niet afhankelijk te zijn van een man.

De geschiedenis van Hindoestanen in Nederland kenmerkt zich door een dubbele migratie. De grootouders van de vader van Indra Boedjarath en de ouders van haar moeder zijn als contractarbeiders uit India naar Suriname gekomen. Daarna volgde de migratie naar Nederland. Deze achtergrond maakt haar gevoelig voor typische migratiethema's ‘Je moet altijd op je hoede blijven, misschien moet je opnieuw vertrekken.’ Het was vormend voor haar dat ze niet in een standaardgezin opgroeide. Ze was anders, zo zonder ouders. Soms zei ze maar dat haar broer en zus haar ouders waren. Haar broer kookte en zorgde voor hen. Haar zus was de regelaar, die ook later, toen Indra ging werken, op haar kinderen paste. Omdat ze in de Haagse Schilderswijk woonde, kwam ze met veel verschillende culturen in aanraking en ontdekte ze bijvoorbeeld de overeenkomsten tussen haar eigen achtergrond en die van haar Turkse vriendin.

Hoewel ze zelf als jongste meisje in het gezin alle kansen kreeg, zag ze in haar familie dat er soms ook anders met vrouwen werd omgegaan. Haar moeder

was en is een krachtige, sterke vrouw die haar kinderen met pijn in het hart zag vertrekken en jaarlijks op bezoek kwam. 'Ik heb heel lang vooral veel begrip voor mijn moeder gehad, maar miste ook een moeder-dochterband.' Met een zus die uitgehuwelijkt zou worden, dacht ze een strategie uit waardoor er tijd werd gewonnen en de druk op haar zus afnam. Het raakte haar als haar nichtjes afgestraft werden wanneer ze de regels overtraden die voor vrouwen golden. Deze ervaringen voedden haar interesse in vrouwenhulpverlening. 'Ik heb hulpverleningsgenen', merkte ze toen ze op de middelbare school in gesprek ging met medeleerlingen.

Na haar psychologiestudie in Leiden, met als bijvak minderhedenstudies bij Letteren, kon ze aan het werk bij Riagg Rijnmond. Binnen een aanvankelijk monoculturele sfeer startte ze haar missie om de zorg toegankelijker te maken voor Nederlanders met een andere culturele achtergrond. Het kernbegrip in haar benadering is 'autonomie in verbondenheid'. Ze weet hoe het werkt en helpt haar cliënten dus om te laveren tussen verschillende werelden. Ze noemt het voorbeeld van Marokkaanse meiden die met een hoofddoek om de deur uitgaan en hem onderweg naar school afdoen. Op een vergelijkbare manier kunnen mensen soms omgaan met hun homo-seksuele identiteit. Ook bij zelfmoordpogingen van Turkse en Hindoeestaanse meiden verkent ze het spanningsveld tussen

de verwachtingen van henzelf, de familie en de maatschappij. Als therapeut kijkt ze altijd verder dan het kerngezin en betreft ze zo nodig ook de wijdere familie. Het uitspreken van conflicten kan verhoudingen verstoren, vaak is er via bemiddeling door anderen meer te bereiken. Ze be-

vraagt ook hoe de oudere generatie omging met het verschil tussen wat er binnenshuis verwacht werd en waar de buitenwereld

toe uitnodigde. 'Binnen waren de rokken lang, maar met wat veiligheidsspelden waren ze buiten korter.' Met visualisatieoefeningen ontstaan er soms openingen naar nieuw gedrag. Ook staat ze open voor de persoonlijke betekenis van de spirituele dimensie voor haar cliënten.

Inspiratiebronnen van Indra Boedjarath zijn Nel Jessurun, die zelf ook durfde te pionieren, tegen de stroom inging en de kracht van vrouwen in minderheidsposities liet zien. Datzelfde geldt voor Elisa Carter, die als zwarte vrouw lid werd van de Raad van Bestuur van een grote GGZ-instelling. 'En mijn moeder natuurlijk, die harmoniserend kan zijn, verdraagzaam zonder te lijden. Zij paste judotechnieken toe avant la lettre.' Ook haar cliënten inspireren haar en vormen een stimulans om zich verder te ontwikkelen. 'Ik loop fluitend rond als ik zie hoe mensen kunnen opbloeien.'

Indra Boedjarath heeft aan de wieg gestaan van Mikado en vervult daar inmiddels de functie van directeur. 'Daar kan ik op een ander niveau met hetzelfde bezig zijn.' Ze publiceerde veel over migran-

...altijd verder kijken dan het kerngezin...

tenhulpverlening en gendervraagstukken. Vanuit Mikado wordt onder meer beoogd om de interculturele visie op te nemen in opleidingscurricula en interculturele competentieprofielen te ontwikkelen voor diverse beroepsgroepen. Dat is vaak een moeizame weg. Ze verwijst naar het interview met Mohsen Edrisi, zorgdirecteur bij i-psy in Leiden in de *Psy* (mei 2009).

Wat merken haar collega's ervan dat hun directeur systeemtherapeut is? 'Ook binnen onze organisatie kijk ik niet alleen naar hoe iemand als individu functioneert, maar naar wederzijdse beïnvloeding. Als iemand overbelast raakt, is dat vaak geen persoonlijk falen, maar kan het zijn dat hij of zij te veel een helper is geweest voor anderen. Ik ga dan ook in gesprek met de collega die geholpen wordt.'

In Mikado en in haar eigen therapiepraktijk is het goed voelbaar welke maatschappelijke en politieke wind er waait. Na de moord op Theo van Gogh is het wijzidenken verhard en dat is merkbaar tot in de spreekkamer. Vooroordelen worden uitvergroot en het blijft de vraag of cliënten met een niet-Nederlandse culturele achtergrond worden gezien en toegang hebben tot zorg. 'Paradoxaal genoeg lijkt juist de komst van zwarte zorg ertoe bij te dragen dat reguliere instellingen achterovergaan leunen en er vanuit gaan dat interculturalisatie geen issue meer is. Er is nog steeds veel weerstand en angst – er blijft een attitudeverandering nodig en dat kost

tijd.' Hulpverleners die bij haar trainingen volgen, merken vooral hoe verrijkend het is om zich wat meer onder te dompelen in die multiculturele samenleving. Al is het maar doordat ze de opdracht krijgen de volgende keer bakkeljauw mee te nemen. Of door romans te lezen als de Hindi-Bindi Club van Monica Pradhan, en zo hun visie te verbreden. Ze eindigt met de stelling 'Als je niet interculturaliseert, ben je onethisch bezig.'

Indra Boedjarath geeft nog steeds gehoor aan de missie die ze als kind al meekreeg en waarin ze anderen graag laat delen. Tijdens het interview belt haar dochter. Ze houdt het kort. 'Ik ben trots op je', laat ze haar weten. Ongetwijfeld wordt de familietraditie voortgezet.

Hanneke Lafeber

Literatuur

- Sbiti, A. & Boedjarath, I. (2009). *Gekleurde gekte. 25 jaar werken met interculturele GGZ*. Jubileumboek. Rotterdam: Mikado.
- Boedjarath, I. (2009) Gender en etniciteit. In: J. de Jong & S. Colijn (red), *Transculturele psychiatrie en psychotherapie*. Utrecht:Van Gorkum (in press).
- Boedjarath, I. & Ferber, M. (2006) Verborgenen verdriet. Parasuicide en zelfbeschadiging bij allochtone jongeren. *Cultuur, migratie en gezondheid* (CMG) 0406.

